

YASHIL

**IQTISODIYOT
va
TARAQQIYOT**

*Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik,
ilmiy, ommabop jurnal*

**"AGRAR IQTISODIYOTNI BARQAROR
RIVOJLANTIRISHDA BUXGALTERIYA HISOBİ,
IQTISODIY TAHLIL VA AUDITNING ROLI HAMDA
ISTIQBOLDAGI VAZIFALAR" MAVZUSIDAGI
XALQARO ILMIY-AMALIY KONFERENSIYA**

MAXSUS SON / №5

BASE

ULRICHSWEB™
GLOBAL SERIALS DIRECTORY

OpenAIRE

OPEN ACCESS

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ
БИБЛИОТЕКА
LIBRARY.RU

INDEX COPERNICUS
INTERNATIONAL

ROAD

Crossref

ISSN

INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

Academic
Resource
Index
ResearchBib

74-91 xalqaro daraja
ISSN: 2992-8982

2025-yil 17-18 aprel

**SAMARQAND DAVLAT VETERINARIYA
MEDITSINASI, CHORVACHILIK VA
BIOTEXNOLOGIYALAR UNIVERSITETI**

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Elektron nashr. 479 sahifa.

E'lon qilishga 2025-yil 1-aprelda ruxsat etildi.

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoiraz Azimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldix'o'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongirاتبay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Viktorovna, Candidate of Economic Sciences (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilkhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher

08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 Makroiqtisodiyot
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 Ekonometrika va statistika
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 Marketing
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 Menejment
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 28-fevraldagi
333/5-sonli qarori bilan
ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

1-SEKSIYA: BUXGALTERIYA HISOBI, IQTISODIY TAHLIL VA AUDITNI XALQARO STANDARTLAR ASOSIDA RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI.....	12
SUT YO'NALISHIDAGI QORAMOLCHILIKDA ISHLAB CHIQRISH XARAJATLARI HISOBI VA MAHSULOT TANNARXINI HISOBLASH USULLARINI TAKOMILLASHTIRISH	13
Alikulov Abdimo'min Ismatovich, Karimov Ikrom, Abduganieva Dildora	
MEHNAT HAQI BO'YICHA MUOMALALARDA XATO, FIRIBGARLIK VA NOQONUNIY AMALLARNI SUD BUXGALTERIYA EKSPERTIZASI USULLARINI TAKOMILLASHTIRISH	17
Xasanov Baxodir Akramovich	
G'ALLACHILIK KLASSTERINING TASHKILY MEZONLARINI SHAKLLANTIRISH	20
Dusmuratov Radjabbay Davlatbaevich, Ilmuratov Shavkat Maxsumovich	
KORXONA TOVAR-MODDIY ZAXIRALARI QADRSIZLANISHI AUDITINING METODOLOGIK ASOSLARI	24
Urazov Komil Baxramovich, To'rayeva Farida Rustamovna	
AGROKLASTERLAR ICHKI SOTISH JARAYONIDA TRANSFERT BAHOLARNI BELGILASH USULLARINI TAKOMILLASHTIRISH	28
Eshmuradov Ulug'bek Tashmuratovich	
KONSOLIDASIYALASHGAN MOLIVAVIY HISOBOTLARNI TUZISHNING BUGUNGI KUNDAGI ZARURATI.....	34
Avazov Ilxom Ravshanovich	
MOLIVAVIY HISOBOTNING BARQARORLIK STANDARTLARI	37
Kurbanov Ziyat Niyazovich	
ВВЕДЕНИЯ БУХГАЛТЕРСКОГО УЧЕТА ЭКОЛОГИЧЕСКИХ ЗАТРАТ В СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЯХ.....	41
Серекбаева Сауле Габитовна, Эшмуратов Улугбек Ташмуратович	
TOVAR-MODDIY QIYMATLIKLA AUDITINI AUDITNING XALQARO STANDARTLARI ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI	46
Raximova Umida Rabbimovna	
AGROIQTISODIYOTNI INNOVATSION RIVOJLANTIRISH SHAROITIDA JORIY AKTIVLAR INVENTARIZATSIYASINI O'TKAZISH VA UNING TAHLILI USULLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	49
Ruziyeva Dilafruz Faxriddinovna	
INVESTITSIYAVIY JOZIBADORLIKNI OSHIRISHDA INVESTITSIYA MUHITI VA UNI SHAKLLANTIRADIGAN OMILLAR	51
Abduganiyev Jahongir Behzod o'g'li, Eshmuradov Ulug'bek Tashmuratovich	
QISHLOQ XO'JALIK KORXONALARIDA ASOSIY VOSITALAR HISOBINING XUSUSIYATLARI.....	55
A.I.Alikulov, M.Sh.Baxriyev, M.N. Fayzullaev	
G'ALLACHILIK KLASSTERLARIDA BUXGALTERIYA HISOBINING XUSUSIYATLARI VA XORIJ TAJRIBALARI ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH	59
Yuldashev Sherati Xaitovich, Xusanov Jaloliddin Xolmamat o'g'li, Tolibov Azamatjon Olimovich	
STRATEGIES FOR ADVANCING THE STANDARDS RELATED TO ACCOUNTING FOR FOREIGN EXCHANGE RATE FLUCTUATIONS IN UZBEKISTAN	63
Urazov K.B., Umarova Sh.K.	

BUXGALTERIYA HISOBINING XALQARO STANDARTLARI ASOSIDA LOGISTIKA XARAJATLARI HISOB VA HISOBOTLARINI Yuritishni TAKOMILLAShtIRISH.....	68
Nasim Boboev, Yorbekova Dilorom Muxammadqulovna, Umidullo Fayzullaev	
ASPECTS OF ACCOUNTING CONFIGURATION AND ORGANIZATION IN MODERN ECONOMIC SETTINGS.....	73
Hamdamova Guljahon Ablokulovna, Bahodirov Qosimxon Nasimxon o'g'li, Abdixalimov Nodirbek Abdumutal o'g'li	
ФИНАНСОВАЯ ГРАМОТНОСТЬ КЛИЕНТОВ: АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ В БАНКОВСКОЙ ПРАКТИКЕ	77
Нарзиева Гузаль Бахтиёровна	
BARQAROR O'SISH MAQSADLARIGA ERISHISHDA SIRKULAR IQTISODIYOTNING AHAMIYATI VA UNI MOLiyALAShtIRISH MASALALARI	81
Latipova Shaxnoza Maxmudovna	
INNOVATION IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISHDA INVESTITSiyALARNING AHAMIYATI.....	85
Raximova Umida Rabbimovna, Elmurodova Dilnoza Farxodovna, Rasulova Sevinch Shodiyor qizi	
THE ROLE OF INTERNAL AND EXTERNAL AUDIT IN STRENGTHENING CORPORATE GOVERNANCE IN UZBEKISTAN	88
Urazov Komil Bahromovich, Oblokulov Sukhrob Usmon o'g'li	
QISHLOQ XO'JALIGI KORXONALARIDA BOSHQARUV HISOB (O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI MISOLIDA).....	90
Hamdamova Guljaxon Ablokulovna, Shakaraliyev Avazbek Xasan O'g'li, Daniyrov Xurshid Baxtiyorovich	
АДАПТАЦИЯ ФИНАНСОВОГО УЧЕТА МНОГОПРОФИЛЬНЫХ ФЕРМЕРСКИХ ХОЗЯЙСТВ К МЕЖДУНАРОДНЫМ СТАНДАРТАМ: ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ	93
Ёрбекова Дилором Мухаммадқулловна, Асомиддинов Хусан Асомиддин угли, Мамадиёров Хусниддин Хасанович	
QISHLOQ XO'JALIGI KORXONALARIDA INVENTARIZATSIYA NATIJALARI TAHLILINI TAKOMILLAShtIRISH XUSUSIYATLARI.....	97
Ruziyeva Dilafruz Faxriddinova	
ASALARICHILIK XO'JALIKLARIDA BIZNES JARAYONLARI HISOBINING NORMATIV-HUQUQIY ASOSLARI	100
Ishturdiyev Hasan Abdigapparovich	
QISHLOQ XO'JALIK KORXONALARIDA ICHKI AUDITNI RIVOJLANTIRISHNING DOLZARB MASALALARI	107
Tilabov Shohruh Baxriddin o'g'li	
IQTISODIYOTNI JADAL RIVOJLANTIRISHGA QARATILGAN ISLOHOTLAR SHAROITIDA G'ALLACHILIK KLASTERLARINI TASHKIL ETISHNING ZARURATI, MOHIYATI VA ISTIQBOLLARI.....	111
Yuldashev Sherali Xaitovich, Pardaboyev Asror O'lmas o'g'li	
AGROKLASTERLARDA KAPITAL QO'YILMALAR HISOBINI MOLiyAVIY HISOBOTNING XALQARO STANDARTLAR ASOSIDA TAKOMILLAShtIRISH	115
Abdushukurov Xondamir Botiraliyevich, Eshmuradov Ulug'bek Tashmuratovich	
BANK SEKTORINING DOLZARB MUAMMOLARI VA ULARNI HAL QILISH YO'LLARI.....	120
Narziyeva Guzal Baxtiyorovna, Toshmurodova Dilbar Muzaffar qizi, Zarmaxmatov Nomozjon Boxodir o'g'li	
THE STATUS OF ACCOUNTING TODAY	123
Hamdamova Guljahon Ablokulovna, O'ktamov Nuriddin Abdumalik O'g'li, Raxmatullayev Abdullajon Murodullo O'g'li	
CHANGES IN THE STRUCTURE OF AGRICULTURE OF UZBEKISTAN AND THEIR ECONOMIC- STATISTICAL ANALYSIS.....	126
Yorbekova Dilorom Muxammadkulovna, Raxmatullayev Abdullajon Murodullo ugli	

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA BUXGALTERIYA HISOBINI TAKOMILLASHTIRISH VA XALQARO STANDARTLARGA MOSLASHTIRISH.....	130
Raximova Umida Rabbimovna, Abdurahmanova Jasmina Baxtiyorovna	
KORXONALARDA XARAJATLAR HISOBINING ZAMONAVIY USULLARI.....	133
Tilabov Shohruh Baxriddin o'g'li	
QISHLOQ XO'JALIK KORXONALARIDA ISHLAB CHIQARISH XARAJATLARI HISOBINI TAKOMILLASHTIRISH JARAYONLARI.....	137
Ishturdiyev Hasan Abdigapparovich, Rasulberdiyev G'ayratjon Sharof o'g'li, Xusanov Shohjahon Shavxidin o'g'li, Rustamova Dildora Dunyodjon qizi	
BUDJET HISOBINING IQTISODIYOTIMIZDA TUTGAN O'RNI VA UNING O'ZIGA XOS JIHATLARI.....	143
Tuxtayev Zafar Mamatkulovich	
XALQARO STANDARTLAR ASOSIDA ASOSIY VOSITALARNING TASHKILIY-USLUBIY ASOSLARINI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI.....	147
Fayzullayev Murodbek Nematullayevich, Alikulov Abdimo'min Ismatovich	
2-SEKSIYA: INNOVATSION IQTISODIYOT SHAROITIDA AGRAR IQTISODIYOTNI BARQAROR RIVOJLANTIRISHNING DOLZARB MUAMMOLARI VA UNING YECHIMLARI.....151	
KAMBAG'ALLIK MUAMMOSI, UNI BARTARAF ETISHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI VA HOZIRGI HOLATI	152
Kazakova Zulayho Salaxiddinovna, Aslonov Xotamjon Sharifboy o'g'li, Esirgapov Diyor Akramovich	
BULUTLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA SOLIQ HISOBOTI TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH.....	157
Uralov Baxtiyor Maxmudovich	
“YASHIL IQTISODIYOT”GA O'TISH ZARURIYATI VA UNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	162
Olmasov Umidjon G'iyosovich, Salamov Ibroxim, Nurmanov Sherzod Xujayarovich	
INNOVATSION IQTISODIYOT SHAROITIDA CHORVACHILIK SAMARADORLIGINI OSHIRISH IMKONIYATLARI.....	168
Kudratov Rizo Turdibayevich	
INNOVATSION IQTISODIYOT SHAROITIDA AGRAR IQTISODIYOTNI BARQAROR RIVOJLANTIRISHNING DOLZARB MUAMMOLARI VA UNING YECHIMLARI.....	172
Ruziyeva Dilafruz Faxriddinovna	
“OZIQ-OVQAT ISROFI VA U BILAN KURASHISH STRATEGIYALARI”	176
Kazakova Zulayho Salaxiddinovna, Abduqahhorov Najmiddin Sayfiddin o'g'li, Vasliddinov Behruz Vasliddinovich	
INNOVATSION IQTISODIYOT SHAROITIDA AHOLINING IQTISODIY SAVODXONLIGINI OSHIRISH MUAMMOLARI VA YECHIMLARI.....	182
Ochilova Mohigul Toshtemir qizi	
INNOVATSION IQTISODIYOT SHAROITIDA AGRAR IQTISODIYOTNI BARQAROR RIVOJLANTIRISHNING DOLZARB MUAMMOLARI VA UNING YECHIMLARI.....	185
Farhod Mahmudovich Tirkashev, Azimjon Baxodirov, Ilhom Mamatqulov	
XIZMAT KO'RSATISH SOHASINI RIVOJLANTIRISH ORQALI QISHLOQ JOYLARIDA AHOLI BANDLIGINI OSHIRISH	190
Xamdamova Nasiba Ablakulovna, Boyjigitov Kamronbekmirzo Sobirjon o'g'li, Baxriddinov Abubakir Oloviddin o'g'li	
IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISHDA KICHIK BIZNESNING ROLINI OSHIRISH.....	195
Ulmasova Oygul Baxtiyorovna, Ollonazarova Mavlyuda Shixnazar qizi	
XIZMAT KO'RSATISHDA ELEKTRON TIJORATNI SAMARADORLIGINI OSHIRISH	199
Xudoyberdiyeva Marifat Umarovna, Safarova Baxora Aslamovna, Bozorova Beg'ubor Tolib qizi, Murodqulova Mexrangiz Dilshodovna, Avazboyeva Ruxshona Azizovna	

CHORVACHILIKDA VETERINARIYA XIZMATLARINING IQTISODIY SAMARADORLIKKA TA'SIRI.....	202
Eshanqulov Sirojiddin Xakimovich	
O'ZBEKISTONDA LOGISTIK MARKAZLARNI RIVOJLANTIRISHNING HOLATI VA ISTIQBOLLARI	206
Kazakova Zulayho Salaxiddinovna, Tursunaliyev Abdulaziz Shokirjon o'g'li, Toshniyozov Anvarbek Alisher o'g'li	
QISHLOQ XO'JALIGINI RAQAMLASHTIRISH: KELAJAK TEXNOLOGIYALARI	211
Farhod Mahmudovich Tirkashev, Bilolbek Quvonchbek o'g'li Boytemirov	
XIZMATLAR SOHASINI RIVOJLANTIRISHNING MUHIM OMILLARI	215
Xamdamova Nasiba Ablakulovna, Iymonqulova Mavluda O'rozali qizi, Raxmonberdiyev Sherzod Alisher o'g'li	
ЗАНЯТОСТЬ И СОКРОЩЕНИЕ БЕЗРОБОТИЦЫ В УСЛОВИЯХ ЗЕЛЕННОЙ ЭКОНОМИКИ	219
Назарова М.Ш., Бердикулов Р.А.	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA OZIQ-OVQAT MAHSULOTLARI SAVDOSINING RIVOJLANISH EVOLYUTSIYASI.....	226
Xudoyberdiyeva Marifat Umarovna	
“YASHIL IQTISODIYOT”NI RIVOJLANTIRISH YO'NALISHLARIDA INTELLEKTUAL MULKNING AHAMIYATI	230
Farhod Mahmudovich Tirkashev, Dilnurabonu Faruxovna Amrillayeva, Muqaddas Muxamadaliyevna Xusenova	
UZUMCHILIK TARMOG'IDA IQTISODIY SAMARADORLIKKA ERISHISHDA SUVDAN TEJAMKORLIK BILAN FOYDALANISHNING IMKONIYATLARI.....	235
Salamov Ibroxim, Jonibekov Faxriddin Beknazarovich	
QISHLOQ HUDUDIDA KICHIK BIZNES SOHASINI RIVOJLANTIRISH	239
Ulmasova Oygul Baxtiyorovna	
BOZOR IQTISODIYOTIDA MULKCHILIK MUNOSABATLARINI AMALGA OSHIRISH MEXANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH.....	243
Farhod Mahmudovich Tirkashev, Muqaddas Muxamadaliyevna Xusenova, Dilnurabonu Faruxovna Amrillayeva	
GLOBAL BIZNESDA STRATEGIK YONDASHUVLAR	247
Xudoyberdiyeva Marifat Umarovna, Umrzoqov Adxam, Mirzabayev Shoxruhjon Orzumurodovich, Saidmurodov Sardor Mirsalohovich	
TADBIRKORLIKNI DAVLAT TOMONIDAN QO'LLAB-QUVATLASH TIZIMI TAHLILI	251
Kazakova Zulayho Salaxiddinovna, Ibragimov Jahongir Ilhom o'g'li, IbragimovBotir Uktamboy o'g'li	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASINING TASHQI SAVDO SIYOSATI.....	257
Farhod Mahmudovich Tirkashev, Inomjon Rustam o'g'li Xo'jaqulov, Sherzod Mexriddinovich Raxmatullayev	
THE SOCIO-ECONOMIC IMPORTANCE OF ACCELERATED DEVELOPMENT OF THE SERVICE SECTOR IN A MODERN MARKET ECONOMY	262
Khamdamova Nasiba Ablakulovna, Rasulberdiyev G'ayratjon Sharof o'g'li, Ro'zmatov Feruzbek Inoyat o'g'li	
“YASHIL IQTISODIYOT” TAMOYILLARINI AMALGA OSHIRISHDAGI ASOSIY VAZIFALAR	265
Xudoyberdiyev.U.X., Xudoyberdiyeva Marifat Umarovna	
YOSHLAR ORASIDA KICHIK BIZNES SOHASINI RIVOJLANTIRISH	268
Ulmasova Oygul Baxtiyorovna, Ollonazarova Mavlyuda Shixnazar qizi	
O'TISH DAVRIDAGI IQTISODIYOTDA KICHIK KORXONALARNING LOGISTIKA TIZIMI	273
Farhod Mahmudovich Tirkashev, Islomjon Jamshedovich Jamshedov	
GLOBAL ISISH SABABLARI VA UNING IQTISODIY OQIBATLARI.....	278
Ochilova Mohigul Toshtemir qizi, Boyjigitov Kamronbekmirzo Sobirjon o'g'li, Mirzabayev Shoxruhjon Orzumurodovich, Saidmurodov Sardor Mirsalohovich	
SERVIS XIZMATI KO'RSATISHDA CHO'L-YAYLOV CHORVACHILIGI MAHSULOTLARNI QAYTA ISHLASH TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH.....	282
Nurmanov Sherzod Xujayarovich, Hotamov Adhamjon Asqarjon o'g'li	

AGROTURIZMNING YASHIL IQTISODIYOTDAGI O'RNI VA AHAMIYATI: O'ZBEKISTON UCHUN XORIJIY TAJRIBA ASOSIDA TAKLIFLAR.....	287
Ergashboyev Minghojiddin Jasurbek o'g'li, Yuldoshev Husniddin To'liqin o'g'li, Eshmuradov Ulug'bek Tashmuratovich	
“YASHIL” IQTISODIYOTGA O'TISH ORQALI IQTISODIY SAMARADORLIKNI OSHIRISH YO'NALISHLARI	293
Kudratov Rizo Turdibayevich	
PARRANDA TUXUMINI YETISHTIRISHDA EKOLOGIK MUHITNING IQTISODIY SAMARADORLIKNI OSHIRISHGA TA'SIRI.....	297
Vaslidinov Bexruz Vaslidinovich, Salamov Ibrohim, Nurmanov Sherzod Xujayarovich	
TIJORAT BANKLARIDA INTELLEKTUAL MULKDAN FOYDALANISH XUSUSIYATLARI.....	302
Farhod Mahmudovich Tirkashev, Sherzod Mexriddinovich Raxmatullayev, Inomjon Rustam o'g'li Xo'jaqulov	
CHO'L-YAYLOV CHORVACHILIGI MAHSULOTLARI SOTISH TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH VA TARMOQNI MODERINIZATSIYALASH	308
Nurmanov Sherzod Xujayarovich, Hotamov Adhamjon Asqarjon o'g'li	
IQTISODIY TENGSIZLIK VA U BILAN KURASHISH USULLARI.....	313
Ochilova Mohigul Toshtemir qizi, Mahammadahliyev Muhammadkarim, Abduzoirov Sarvarbek Sanjar o'g'li, Jumayev Azamat Uchqun o'g'li	
“YASHIL” IQTISODIYOT VA UNING O'ZBEKISTONDA BANDLIKKA TA'SIRI.....	316
Nazarova M.Sh., Berdiqulov R.A.	
SAMARQAND VILOYATIDA AGROTURIZMNI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI.....	322
Jo'raqul Rahmiddin o'g'li Yaxshiliqo, Farhod Mahmudovich Tirkashev	
O'ZBEKISTONDA “YASHIL” IQTISODIYOTNI SHAKLLANTIRISH, RIVOJLANTIRISH VAZIFALARI VA BOSQICHLARI	327
Maryam Sharipovna Nazarova, Farhod Mahmudovich Tirkashev, Azimjon Baxodirov Ilhom Mamatqulov, Ilhom Mamatqulov	
QISHLOQDA YASHOVCHI AYOLLAR – MEHNAT RESURSLARINING ISHSIZLIK MASALALARI	332
Murtazayev Olim, Murtazayev Akbarxon Olimovich	
XXI-ASRDA SHAKLLANGAN YANGI IQTISODIYOTLAR TARKIBIDA KREATIV IQTISODIYOT PRINSIPLARI VA TURLARINING NAZARIY MASALALARI.....	336
Mamayunus Pardayev, Obid Pardayev	
ISHSIZLIKNING ZAMONAVIY SHAKLLARI VA BANDLIKNI OSHIRISHDA STRATEGIK YONDASHUVLAR.....	340
Navruzbek Azimjonovich Rajabov, Safarova Bahora Aslamovna	
INNOVATSION IQTISODIYOT SHAROITIDA MEHNAT BOZORI TRANSFORMATSIYASINING YANGI TALABLAR DOIRASIDA TAKOMILLASHUVI	344
Pardayev Mamayunus Qarshibayevich, Pardayeva Ozoda Mamayunusovna, Babanazarova Sevara Abdunazarovna	
YANGI O'ZBEKISTON IQTISODIYOTIDA XIZMAT KO'RSATISH SOHASINI RIVOJLANTIRISH ORQALI KAMBAG'ALLIKNI QISQARTIRISH MUHIM VA DOLZARB MASALALARDAN BIRIDIR	348
Mirzayev Qulmamat Djonuzokovich, Mirzayev A	
QISHLOQ XO'JALIGIDA AGROTURIZM SAMARADORLIGINI OSHIRISH IMKONIYATLARI VA ISTIQBOLLARI.....	352
Ergashboyev Minghojiddin Jasurbek o'g'li, Kudratov Rizo Turdibayevich	
XO'JALIK YURITUVCHI SubyektLARDA INSON RESURSLARINI BAHOLASH VA TAHLILIGA NAZARIY YONDASHUVLAR	358
Pardayev Mamayunus Qarshibayevich, Pardayeva Ozoda Mamayunusova, Babanazarova Sevara Abdunazarovna, Mamayunusov Temur Olimovich	

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA EKOLOGIK TA'LIM VA UNI RIVOJLANTIRISH CHORA-TADBIRLARI.....	362
Ochilova Mohigul Toshtemir qizi, Abduzoirov Sarvarbek Sanjar o'g'li, Solayev Sanjar Hamdam o'g'li	
MEHNAT BOZORI TRANSFORMATSIYASIDA ZAMONAVIY TALABLARDAN KELIB CHIQUADIGAN YONDOSHUVLAR.....	365
Pardayev Mamayunus Qarshibayevich, Pardayeva Ozoda Mamayunusovna, Mamayunusov Temur Olimovich	
3-SEKSIYA: QISHLOQ XO'JALIGINI RAQAMLASHTIRISH: KELAJAK TEXNOLOGIYALARI.....	369
ЦИФРОВИЗАЦИЯ СЕЛЬСКОГО ХОЗЯЙСТВА: ТЕХНОЛОГИИ БУДУЩЕГО.....	370
Мухамедиева Дилноз Тулкуновна, Сафарова Лола Улмасовна	
IQTISODIY-MATEMATIK MODELLASHTIRISH: MEVA-SABZAVOTCHILIK KLASSTERLARI EKIN MAYDONLARINI TAKOMILLASHTIRISH	374
Urdushev Xamrakul, Sirojiddin Eshanqulov	
BOG'DORCHILIK TARMOG'INING HOLATI VA RIVOJLANTIRISH TENDENSIYALARINING EKONOMETRIK TAHLILI	379
Akbarov Husan O'zbekxonovich, Urdushev Xamrakul, Jalilov Shoxrux Zafar o'g'li	
EMOTIONAL INTELLIGENCE IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS: IMPORTANCE, DEVELOPMENT AND IMPLEMENTATION	383
Koshkaldal Iryna, Celms Armands, Gurskiene Virginija, Dombrovska Olena	
О МЕТОДИКЕ ОБУЧЕНИЯ УЧАЩИХСЯ РЕШЕНИЮ МАТЕМАТИЧЕСКИХ ГОЛОВОЛОМОК НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ	386
Актамова Васила Укатамовна, Ahtamova Z.U., Muradova Mexribon Sobirovna	
FIZIKA FANINING O'ZBEKISTON AGRAR IQTISODIYOTIDAGI DOLZARB MUAMMOLARINI HAL ETISHDAGI POTENTIALSIALI.....	393
R. Berdiyev, U. E. Nurimov, B. U. Amonov	
FIZIKA FANINI INTERNET TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANIB O'QITISH	397
Raximov O., Mamatkulov	
CHORVACHILIK XO'JALIKLARIDA ISHLAB CHIQUARISHNI TASHKIL ETISHDA KO'P OMILLI OPTIMALLASHTIRISH USULLARI.....	401
Mavlyanov Majid Tuychievich	
AYRIM IQTISODIY MASALALARNI YECHISHDA TAQRIBIY SONLARNING AHAMIYATI.....	406
Otoboyeva Aziza Shakirovna, Bozorboyev Komiljon Shuxrat o'g'li, Eshdaviatov Samandar Otabek o'g'li, G'aniyev Anvar Maqsud o'g'li	
ПРИМЕНЕНИЕ КОМПЛЕКСНЫХ ЧИСЕЛ В ПРОЦЕССЕ ОБУЧЕНИЯ ГЕОМЕТРИИ	410
Актамова Васила Укатамовна, Ahtamova Umida Uktamovna, Mayramaliyeva Dilbar Eldorovna	
MEVA VA SABZOVOTLARNI FIZIKAVIY USULDA QAYTA ISHLASH TEXNALOGIYASI.....	417
N.Mamatkulov., M.Raxmatov., R.Berdiyev	
BEGONA O'TLAR VA ZARARKUNANDALARGA QARSHI KURASHDA ROBOTOTEXNIKA	421
Ravshanov Sanjar Tolibjonovich, Otoboyeva Aziza Shakirovna, Usanov Yoqub Dilmurod o'g'li	
AQLLI SUG'ORISH TIZIMLARI YORDAMIDA SUV RESURSLARIDAN SAMARALI FOYDALANISH: O'ZBEKISTON TAJRIBASI.....	425
Sulaymonov Mirobid Abdullolikhovich	
SMART TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA QISHLOQ XO'JALIGI MAHSULOTLARINI SOTISH: BLOCKCHAIN TEXNOLOGIYASINING QO'LLANILISHI	342
Ahtamova Vasila Uktamovna	

RAQAMLI TAHLIL YORDAMIDA O'SIMLIKLAR UCHUN OPTIMAL O'SISH SHAROITLARINI YARATISH	436
Ravshanov Sanjar Tolibjonovich, Otoboyeva Aziza Shakirovna, Jumayev Azamat Uchqun o'g'li, Hamdullayev Jamoliddin Feruzxon o'g'li	
QISHLOQ XO'JALIGIDA RAQAMLI TEXNALOGIYALARDAN FOYDALANISH ISTIQBOLLARI	440
N.Mamatkulov, R.Aminov	
UY HAYVONLARINI RO'YXATDAN O'TKAZISHNING ZAMONAVIY USULLARI VA ULARNING QISHLOQ XO'JALIGIDAGI IJTIMOIIY VA IQTISODIY AHAMIYATI	443
Sulaymonov Mirobid Abduxolikovich, Usanov Rashid Sharofovich	
ISSIQXONALARNING REAL VAQT REJIMIDA BOSHQARUV MONITORING TIZIMINI ISHLAB CHIQUISH, NAZORAT QILISH VA OPTIMALLASHTIRISH.....	448
Otoboyeva Aziza Shakirovna	
RAQAMLASHTIRISH VA EKOLOGIK INNOVATSIYALAR ORQALI O'ZBEKISTON QISHLOQ XO'JALIGIDA YASHIL IQTISODIYOTNI JORIY ETISH.....	454
Usanov Rashid Sharofovich	
ZARARKUNANDALAR TARQALISHINI BASHORAT QILISHDA SUN'IY INTELLEKT MODELLARI.	458
Ravshanov Sanjar Tolibjonovich, Otoboyeva Aziza Shakirovna	
QISHLOQ XO'JALIGI YERLARINI GEOMETRIK MODELLASHTIRISHNI AMALGA OSHIRISHNING AMALIY YONDASHUVI.....	462
Xaknazarova Xurshidabonu Kenjayevna	
FLUTTER ASOSIDAGI O'SIMLIKLARNI TANISH VA SOG'LOMLIGINI TAHLIL QILISH	467
Ravshanov Sanjar Tolibjonovich	
FERMERLAR UCHUN MOBIL ILOVALAR: AXBOROT, TAHLIL VA MASLAHATLAR.....	471
Aktamova Vasila Uktamovna, Axtamova Umida Uktamovna	
IOT VA AI INTEGRATSIYASI ORQALI SUVNI TEJASH.....	475
Raxmatullayeva Nozima Shodiqulovna	

SUT YO'NALISHIDAGI QORAMOLCHILIKDA ISHLAB CHIQUARISH XARAJATLARI HISOB VA MAHSULOT TANNARXINI HISOBLASH USULLARINI TAKOMILLASHTIRISH

Alikulov Abdimo'min Ismatovich

i.f.d., Samarqand davlat veterinariya meditsinasi,
chorvachilik va biotexnologiyalar universiteti professori

Karimov Ikrom

buxgalteriya hisobi mutaxassisligi 1 kurs magistrant.

Abduganieva Dildora

iqtisodiyot yo'nalishi 1 kurs talabasi.

Annotatsiya: Maqolada sut yo'nalishidagi qoramolchilikda ishlab chiqarish xarajatlari hisobi va mahsulot tannarxini aniqlashning hozirgi holati atroflicha tahlil qilinib, ishlab chiqarish xarajatlari hisobi va mahsulot tannarxini takomillashtirish bo'yicha taklif va tavsiyalar berilgan.

Kalit so'zlar: xarajatlar, xarajat elementlari, xarajat moddalari, xarajat obyektlari, kalkulyatsiya obyekti, asosiy mahsulot, qo'shimcha mahsulot, hisobvaraqlar, hisobvaraqlar bog'lanishi.

Abstract: The article provides a detailed analysis of the current state of accounting for production costs and calculating the cost of production in dairy cattle breeding, and also provides proposals and recommendations for improving the accounting of production costs and calculating the cost of production.

Key words: costs, cost elements, cost items, cost objects, costing object, main product, additional product, accounts, account link.

Аннотация: В статье проведено подробный анализ современного состояния учета затрат на производства и калькулирования себестоимости продукции в молочном скотоводстве, а также даны предложения и рекомендации по совершенствованию учета затрат на производства и калькулирования себестоимости продукции.

Ключевые слова: затраты, элементы затрат, статьи затрат, объекты затрат, объект калькуляции, основной продукт, дополнительный продукт, счета, связь счетов.

KIRISH

Respublikamizda oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlashda, qishloq xo'jalik korxonalarida ishlab chiqarilayotgan qishloq xo'jalik mahsulotlari hajmini barqaror oshirishda qishloq xo'jaligining asosiy tarmoqlaridan biri bo'lgan chorvachilikning o'z o'rnini bor. Chorvachilikning Respublikamizdagi asosiy tarmoqlaridan biri qoramolchilik hisoblanadi. Qoramolchilik – chorvachilikning asosiy sohalaridan biri bo'lib, aholini go'sht, sut mahsulotlari hamda yengil sanoatni teri va boshqa xom ashyo bilan ta'minlaydi. Qoramolchilikdan olinadigan go'ng dehqonchilikda yerlar unumdorligini oshirishda keng qo'llanadi. Oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlash hamda aholiga ekologik toza va sifatli qishloq xo'jaligi mahsulotlarini yetkazib berishning ahamiyati oshib bormoqda. Oziq-ovqat va qishloq xo'jaligi tashkiloti (FAO) ma'lumotlariga ko'ra, «Kelgusi o'n yillikda sut va parranda go'shti ishlab chiqarish eng yuqori sur'atlarda, mos ravishda 22% va 17% ga o'sishi prognoz qilinmoqda. Ko'pgina mamlakatlarda go'sht va sutni ko'proq ishlab chiqarishga chorva mollarining sonini ko'paytirish va har bir hayvondan olinadigan mahsulot ishlab chiqarishni oshirish orqali erishiladi»¹.

Ekologik toza va sifatli chorvachilik mahsulotlari ishlab chiqarishni oshirish bilan birga, ularning tannarxini pasaytirish ham muhim ahamiyatga ega. Shuningdek, ushbu masala bo'yicha O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 23-oktabrdagi PF-5853-son Farmonida: «Chorvachilikda mahsuldorlikni oshirish,

1 OECD-FAO Agricultural Outlook 2021-2030. <https://www.fao.org/3/cb5332en/Meat.pdf>.

balıq va parranda go'shti, shuningdek, sut ishlab chiqarishni barqaror intensivlashtirishga qaratilgan tadqiqot ishlarini olib borish», shuningdek, «asosiy turdagi qishloq xo'jaligi mahsulotlari ishlab chiqarishning iqtisodiy ko'rsatkichlari (xarajat, daromad, foyda, rentabellik) to'g'risidagi ma'lumotlarni yig'ish, taqqoslash va chop etish»² vazifalari belgilangan. Tannarxni pasaytirishda mahsulot ishlab chiqarish uchun unumsiz xarajatlarni oldini olish, xarajatlarni optimallashtirish, bevosita va bilvosita xarajatlarni doimo nazorat qilish lozim. Ushbu vazifalar xo'jalik yurituvchi subyektlarda buxgalteriya hisobi axborotlari asosida amalga oshiriladi. Tahlillar shuni ko'rsatmoqdaki, qishloq xo'jalik korxonalarida, jumladan, sut yo'nalishidagi qoramolchilikda ishlab chiqarish xarajatlari hisobi va mahsulot tannarxini aniqlashda ayrim muammolar mavjud. Ushbu muammolarning hal etilishi sut yo'nalishidagi qoramolchilik mahsulotlari tannarxini pasaytirish, ishlab chiqarish samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

MAVZUGA DOIR ADABIYOTLAR SHARHI.

Ishlab chiqarish xarajatlari hisobi va mahsulot tannarxini hisoblash buxgalteriya hisobida boshqaruv hisobi tomonidan amalga oshiriladi. Chorvachilikda, jumladan, sut yo'nalishidagi qoramolchilikda ishlab chiqarish xarajatlari hisobini to'g'ri yo'lga qo'yilishi tarmoqda olingan mahsulotlar tannarxining iqtisodiy asoslangan holda shakllanishiga, moliyaviy natijalarning ishonchililigiga olib keladi. Shuning uchun boshqaruv hisobi bo'yicha ilmiy tadqiqotlar olib borgan iqtisodchi-olimlarning ilmiy-tadqiqotlarida bu mavzu keng yoritilishga harakat qilingan. S.V. Bobrikova, Ye.L. Mosunova va O.O. Zlobinalar sut yo'nalishidagi chorvachilikda ishlab chiqarish xarajatlari hisobini tashkil etish bo'yicha quyidagi fikrlarni bildiradilar: «Sut chorvachiligida ishlab chiqarish hisobini tashkil etish va yuritishda ushbu jarayonlarni shunday tashkil qilish kerakki, bo'linmalar faoliyati xarajatlari va natijalari boshqaruv tizimini «xarajatar-mahsulot chiqishi-natija» modeli bo'yicha foydali ma'lumotlar bilan ta'minlash muhim uslubiy jihatlardan hisoblanishi kerak»³.

R.A. Alborov chorvachilikda ishlab chiqarish xarajatlari hisobini to'g'ri tashkil etilishi tarmoqda boshqaruv qarorlarini samaradorligini oshirishda uni birga keltirish lozimligini ta'kidlaydi: «Chorvachilikni boshqarishda hisob ma'lumotlaridan samarali foydalanish hisob jarayonlari, ma'lumotlarni qayta ishlash algoritmi, hisob registrlari, ma'lumotlarni umumlashtirish usullari, ularni olish davriyligi, qarorlar qabul qilishda foydalanish uchun hisobot shaklida tizimlashtirishga bog'liq»⁴.

Sut yo'nalishidagi qoramolchilikda mahsulot tannarxini aniqlashda asoslangan usullarini ishlab chiqish lozimligi to'g'risida iqtisodchi-olim G.R. Konsevov quyidagilarni yozadi: «Sut chorvachiligida mahsulotlar tannarxini obyektiv hisoblash uchun har bir xo'jalikda kalkulyatsiya, kalkulyatsiya birliklari va kalkulyatsiya muddatlarini to'g'ri aniqlash; xarajatar va mahsulotlar chiqishining to'liq hisobga olish; sut chorvachiligida mahsulotlar tannarxini kalkulyatsiya qilishning asoslangan usullarini ishlab chiqish va amaliyotda foydalanish zarur»⁵.

Iqtisodchi-olim B.Yu. Menglikulov chorvachilikda, jumladan, sut yo'nalishidagi qoramolchilik mahsulotlari tannarxini aniqlashning amaldagi usulini takomillashtirish lozimligini ta'kidlaydi: «Hozirgi vaqtda sut yo'nalishidagi qoramolchilikda mahsulotlar tannarxini hisoblash uchun ozuqalarning energiya almashinuvidan kelib chiqqan holda sut ishlab chiqarishga (90 %) va nasl olinishiga (10 %) taqsimlash usuli qo'llanilmoqda. Lekin ushbu usuldan foydalanilganda sut yo'nalishidagi qoramolchilik mahsulotlari tannarxi ko'proq ishonchsiz, obyektiv bo'lmagan tannarx ko'rsatkichlarini (misol uchun, nasl tannarxi juda ham yuqori) shakllantirishga olib keladi. Shuning uchun sut yo'nalishidagi qoramolchilikda mahsulotlar tannarxini hisoblashning ishonchli va asoslangan boshqa muqobil usullardan foydalanish zarur». Bugungi kunda ekologik toza mahsulot hajmini oshirish bo'yicha sut yo'nalishidagi qoramolchilikni rivojlantirish uchun barcha tashkiliy asoslar amalda mavjud bo'lib, ushbu jarayonni iqtisodiy rag'batlantirish hamda ilmiy asoslarini takomillashtirish maqsadga muvofiq hisoblanadi.

MATERIALLAR VA METODLAR

Mavzuga oid respublikamizda qabul qilingan me'yoriy-huquqiy hujjatlar, soha iqtisodchi olimlarining ilmiy ishlari, chorvachilik bo'yicha hamda faoliyat yuritayotgan sut yo'nalishidagi qoramolchilik xo'jaliklari bo'yicha statistik ma'lumotlar, ya'ni olingan mahsulotlar: sog'ilgan sut miqdori va olingan buzoqlar sonini aks ettiruvchi statistik ma'lumotlar hamda ilmiy tadqiqot natijalarining materiallaridan foydalanildi. Ilmiy-tadqiqot ishlarini bajarishda qo'llaniladigan kuzatish, guruhlash, tahlil qilish va boshqa usullardan foydalanildi.

2 O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019 yil 23 oktabrdagi «O'zbekiston Respublikasi qishloq xo'jaligini rivojlantirishning 2020-2030 yillarga mo'ljallangan Strategiyasini tasdiqlash to'g'risida»gi PF-5853-son Farmoni. lex.uz.docs/4567334.

3 Бобрикова С.В., Мосунова Ye.Л., Злобина О.О. Организация рациональной модели управленческого учета затрат по центрам ответственности. // Вестник ИПБ (Вестник профессиональных бухгалтеров). - 2015. №1. - С. 25-29.

4 Алборов P.A. Бухгалтерский управленческий учет / P.A. Алборов. - М.: Дело и Сервис, 2005. - 224 с.

5 Концевой Г.Р. Совершенствование методики оценки и управленческого учета материальных и биологических затрат в сельском хозяйстве. // Экономика сельскохозяйственных и перерабатывающих предприятий. -2015. -№1. - С. 26-29.;

TAHLIL VA NATIJALAR MUHOKAMASI

Sut yo'nalishidagi qoramolchilikda ishlab chiqarilayotgan mahsulot miqdorini ko'paytirish, sifatini yaxshilash, mahsulotlar ekologik tozaligini ta'minlash va ishlab chiqarish samaradorligini oshirishda mavjud resurslardan samarali foydalanish bilan birga, xarajatlar hisobi va mahsulot tannarxini aniqlashda samarali usullardan foydalanish muhim ahamiyatga ega. Sut yo'nalishidagi qoramolchilikda mahsulotlar ishlab chiqarish uchun turli xil xarajatlar: mehnat haqi, yem-xashak, asosiy vositalar eskirishi, dori-darmonlar, sug'urta to'lovlari, ish va xizmatlar hamda boshqa xarajatlar qilinadi. Bu xarajatlar doimiy va o'zgaruvchan xarajatlarga bo'linadi. Doimiy xarajatlarga mahsulot ishlab chiqarish hajmi yoki ishlab chiqarish hajmi o'zgargani bilan o'zgarmaydigan xarajatlar kiradi. Jumladan: asosiy vositalar eskirishi, sug'urta to'lovlari, ijara haqi va boshqa xarajatlar. Bular ishlab chiqarish hajmi o'zgargani bilan o'zgarmay (shartli ravishda) qoladi. O'zgaruvchan xarajatlarga mahsulot ishlab chiqarish hajmi o'zgarishi bilan o'zgaradigan xarajatlar kiradi. Bularga mehnat haqi, yem-xashak, ish va xizmatlar hamda shunga o'xshash xarajatlar misol bo'ladi. Bular ishlab chiqarish hajmi oshsa, ko'payadi va aksincha. Bundan tashqari, xarajatlar bevosita (to'g'ri) va bilvosita (yig'ib taqsimlanuvchi) xarajatlarga ham bo'linadi. Bunday bo'linish (guruhlash) mahsulot tannarxiga qo'shilishiga ko'ra bo'linishi bo'lib, bevosita xarajatlarga to'g'ridan-to'g'ri xarajat obyektlariga olib boriluvchi xarajatlar kiradi. Bular to'g'ri mehnat haqi, yem-xashak, ish va xizmatlar va boshqa xarajatlardir. Bilvosita xarajatlarga chorvachilik umum ishlab chiqarish xarajatlariga kirib, bu xarajatlar dastlab 2510 «Umumishlab chiqarish xarajatlari hisobi» schotida hisobga olib borilib, so'ngra yil oxirida chorvachilik xarajat obyektlari bo'yicha taqsimlanadi. Sut yo'nalishidagi qoramolchilikda ishlab chiqarish xarajatlari O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 1999-yil 5-fevraldagi 54-sonli qarori bilan tasdiqlangan «Mahsulot (ish, xizmat) ishlab chiqarish va sotish xarajatlari tarkibi hamda moliyaviy natijalarni shakllantirish tartibi to'g'risida Nizom»ga asosan hisobga olib boriladi. Sut yo'nalishidagi qoramolchilikda xarajat obyektlari: Asosiy podaYosh va boquvga qo'yilgan mollarXarajat obyektlari asosida analitik schotlar ochiladi va xarajatlar, olingan mahsulotlar alohida hisobga olib boriladi. Sut yo'nalishidagi qoramolchilik bo'yicha ishlab chiqarish xarajatlari quyidagi xarajat elementlari bo'yicha guruhlanadi: Material (moddiy) xarajatlarMehnat haqi xarajatlariIjtimoiy maqsadlar uchun ajratmalarAsosiy vositalar va nomoddiy aktivlar eskirishiBoshqa xarajatlarUshbu xarajatlar «Xarajatlar tarkibi to'g'risidagi Nizom»ga asosan mahsulot tannarxiga kiradigan xarajatlar hisoblanadi. Sut yo'nalishidagi qoramolchilik bo'yicha ochilgan analitik schotlar bo'yicha ishlab chiqarish xarajatlari quyidagi xarajat moddalari bo'yicha guruhlanadi: Mehnat haqi ajratmalari bilan birgaYem-xashakAsosiy vositalar eskirishilsh va xizmatlarHayvonlarni turli kasalliklardan himoya qilish xarajatlariYoqilg'i-moylash materiallariSug'urta to'lovlariUmum ishlab chiqarish xarajatlariBoshqa xarajatlarSut yo'nalishidagi qoramolchilik bo'yicha ishlab chiqarish xarajatlari to'g'risidagi axborotlarni umumlashtirish 2010 “Asosiy ishlab chiqarish” hisobvarag'ida amalga oshiriladi. 2010 “Asosiy ishlab chiqarish” hisobvarag'ining debeti bo'yicha sut yo'nalishidagi qoramolchilik bo'yicha mahsulot ishlab chiqarish bilan bilvosita bog'liq bo'lgan xarajatlar aks ettiriladi. Mahsulot ishlab chiqarish bilan bevosita bog'liq bo'lgan xarajatlar ishlab chiqarish zaxiralari, ish haqi to'lash bo'yicha xodimlar bilan hisob-kitoblar va boshqalarni hisobga oluvchi hisobvaraqlarning kreditidan 2010 “Asosiy ishlab chiqarish” hisobvarag'i debetiga hisobdan chiqariladi⁶.

2010 “Asosiy ishlab chiqarish” hisobvarag'ining kreditida sut yo'nalishidagi qoramolchilikda ishlab chiqarilgan mahsulotlar haqiqiy tannarxi summalar aks ettiriladi. Ushbu summalar 2010 “Asosiy ishlab chiqarish” hisobvarag'idan 2810 “Ombordagi tayyor mahsulotlar”, 1110 “O'stirishdagi hayvonlar” va 9110 “Sotilgan tayyor mahsulotlarning tannarxi” hisobvaraqlarining debetiga hisobdan chiqariladi. Yil oxirida sut yo'nalishidagi qoramolchilikda daromadga olingan asosiy va yondosh mahsulotlar haqiqiy tannarxi aniqlanadi, qo'shimcha mahsulotlar haqiqiy tannarxi aniqlanmaydi. Sut yo'nalishidagi qoramolchilik bo'yicha asosiy mahsulotlarga “Asosiy poda” analitik schoti bo'yicha asosiy mahsulotlarga – sut, yondosh mahsulotga – buzoq, qo'shimcha mahsulotga – go'ng kiradi, «O'stirishdagi va boquvdagi mollar» analitik schoti bo'yicha asosiy mahsulotlarga – o'sgan vazn, qo'shimcha mahsulotlarga – go'ng kiradi. Shunday qilib, sut yo'nalishidagi qoramolchilikda asosiy va yondosh mahsulotlar haqiqiy tannarxi aniqlanadi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Sut yo'nalishidagi qoramolchilikda xarajatlar hisobini to'g'ri tashkil etilishi va yuritilishi tarmoqda unumsiz xarajatlarni oldini olish, xarajatlarni maqsadli amalga oshirish, xarajat obyektlariga iqtisodiy asoslangan holda olib borilishini ta'minlab, mahsulot tannarxining ishonchligini ta'minlaydi. Bu esa, o'z navbatida, tarmoqdan olingan har bir mahsulot tannarxini aniqlashda, xarajatlarni kalkulyatsiya obyektlari o'rtasida to'g'ri taqsimlanishiga va har bir mahsulot tannarxining ishonchli aniqlanganligini ta'minlaydi. Sut yo'nalishidagi qoramolchilikda xarajatlar

6 O'zbekiston Respublikasi buxgalteriya hisobi milliy standarti 21-sonli BHMS “Xo'jalik yurituvchi subyektlarda buxgalteriya hisobining hisobvaraqlar rejası va uni qo'llash bo'yicha yo'riqnoma”. Iqtisodiyot va moliya vazirining 2024-yil 14-noyabrda 191-son buyrug'i. Adliya vazirligi tomonidan 2024-yil 27-dekabrda 3593 son bilan ro'yxatdan o'tkazilgan. <https://lex.uz>

hisobini to'g'ri tashkil etish maqsadida ishlab chiqarish xarajatlarini har bir xarajat obyekti bo'yicha alohida analitik schotlar ochish va ochilgan analitik schotlarda xarajatlarni chorvachilikka tegishli xarajat moddalari bo'yicha hisobga olib borishni taklif qilamiz. Shuningdek, sut yo'nalishidagi qoramolchilikda olingan mahsulotlar tannarxini haqqoniy hisoblash uchun kalkulyatsiya obyektlariga koeffitsiyentlar belgilab olish, xarajatlarni kalkulyatsiya obyektlari koeffitsiyentlar yordamida taqsimlab, olingan mahsulotlar tannarxini hisoblashni taklif qilamiz. Ushbu takliflarni amaliyotga joriy etilishi sut yo'nalishidagi qoramolchilik xarajatlar hisobi va mahsulot tannarxini hisoblash usullarini takomillashtirish asosida sohaning iqtisodiy samaradorligini ta'minlaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. O'zbekiston Respublikasi 2016-yil 13-apreldagi "Buxgalteriya hisobi to'g'risida" (yangi tahriri)gi O'RQ-404-son Qonuni. <https://lex.uz>
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 23-oktabrdagi «O'zbekiston Respublikasi qishloq xo'jaligini rivojlantirishning 2020–2030-yillarga mo'ljallangan Strategiyasini tasdiqlash to'g'risida»gi PF-5853-son Farmoni. <https://lex.uz/docs/4567334>
3. O'zbekiston Respublikasi buxgalteriya hisobi milliy standarti 21-sonli BHMS "Xo'jalik yurituvchi subyektlarda buxgalteriya hisobining hisobvaraqlar rejasi va uni qo'llash bo'yicha yo'riqnoma". Iqtisodiyot va moliya vazirining 2024-yil 14-noyabrdagi 191-son buyrug'i. Adliya vazirligi tomonidan 2024-yil 27-dekabrda 3593-son bilan ro'yxatdan o'tkazilgan. <https://lex.uz>
4. OECD-FAO Agricultural Outlook 2021–2030. <https://www.fao.org/3/cb5332en/Meat.pdf>
5. Алборов Р.А. Бухгалтерский управленческий учет / Р.А. Алборов. – М.: Дело и Сервис, 2005. – 224 с.
6. Alikulov A., Kashkalda I. Agroklastarlarda biznes jarayonlari moliyaviy natijalari hisobini takomillashtirish. Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot jurnali, 2024-yil, aprel. Maxsus son. 14–18-betlar.
7. Бобрикова С.В., Мосунова Е.Л., Злобина О.О. Организация рациональной модели управленческого учета затрат по центрам ответственности. // Вестник ИПБ (Вестник профессиональных бухгалтеров). – 2015. №1. – С. 25–29.
8. Концевой Г.Р. Совершенствование методики оценки и управленческого учета материальных и биологических затрат в сельском хозяйстве. // Экономика сельскохозяйственных и перерабатывающих предприятий. – 2015. – №1. – С. 26–29.
9. Пизенгольц М.З. Бухгалтерский учет в сельском хозяйстве: Учебник. – М.: "Финансы и статистика", Т.2, 4-е изд., перераб. и доп. 2002. – 400 с.
10. Menglikulov B.Yu. "Sut chorvachiligida mahsulot tannarxini kalkulyatsiya qilishga uslubiy yondashuvlar". // "Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar" ilmiy elektron jurnali. 2020-yil, №6, noyabr–dekabr, 20–27-betlar.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2025. aprel. maxsus son / № 5

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>
